

Dr. Hadnagy Imre József

Tűzoltó múzeumi séta irodalmi adalékokkal

A Tűzoltó Múzeumi tárlatvezetés közben a szakmai bemutató anyaghoz illő – a szerző által gyűjtött és munkája során felhasznált - irodalmi adalék egy részét adja közre a cikk. Az írásban ismert költők, írók, kevésbé neves tűzoltók, vagy mások - elsősorban magyar személyek fejtik ki véleményüket a tűzről, illetve a tűz körüli eljárásról, a tűzoltó személyéről, a háttérrel – a családról.

TŰZOLTÓ MÚZEUMI SÉTA IRODALMI ADALÉKOKKAL

LITERATURE ADDITIVES TO FIRE MUSEUM TOUR

Kulcsszavak: a tűz természete, a tűzről versben, prózában, a tűzoltó személye, családja, a gyerekek és a tűz, az állat és a tűz

BEVEZETÉS

A szerző a gimnáziumot nagykun városunkban – Karcagon – végezte, az akkor még létező humán szakon. Így számára az irodalom, a magyar nyelv szeretete kézenfekvő, sőt a latin nyelv, az ókori görög-római kultúra sem ismeretlen. A gimnáziumi ismeretanyagból, mint forrásból merített tudása sokszor hasznosnak bizonyult munkája során, még akkor is, ha az élet a reáliák felé sodorta – műszaki főiskola, műszaki egyetem műszaki tanári szak; katonaként műszaki területen végzett munka; egyetemi oktatóként, tanszékvezetőként vezetési és reálistudományokat igénylő munkakörök. Sőt egyetemi doktori, valamint PhD értekezésében is a reáliák, és a vezetési ismeretek dominálnak. A szerző nyugdíjasként csaknem egy évtizeden keresztül ugyancsak ebben a világban mozog, illetve azokat nem nélkülöző munkakörben – tárlatvezetőként - dolgozik a Tűzoltó Múzeumban.

Korábban különféle oktatói munkakörökben dolgozó, és tudományos kutatómunkát is végző személyként a múzeum, a múzeum légköre megigézi. A tárlatvezetés, ha nem is teljesen, de idézi az oktatásban sem szokatlan kötetlen tanórákat. Az állandó kiállítás bemutatása mellett, a háttér-irodalom kutatása, egy-egy témakörben végzett kutatómunka – önkéntes alapon – egyre inkább köteleességszerűvé válik. A kiállított anyagok szakszerű bemutatása mellett, az érdekesebb, változatosabb, élvezhetőbb, figyelmet lekötő előadás egyre több irodalmi példa (versek, elbeszélések, regény részletek, korabeli írások pl. egy-egy régi tűzszabály-rendelet, tüzeset leírása, régi találmány-ismertető eredeti szövegéből vett idézetek; színhagyomány útján terjedő tüzet idéző mondókák, versek, stb.) felkutatását, és ezeknek a tárlatvezetés során - az ismertető anyagba való beleszövése - mindinkább szerepet kap.

Az előbbi gondolatokhoz köthetően ebben az írásban kis ízelítőt talál az olvasó abból az irodalmi kincsből, ami a múzeumi munkálkodása idején összegyűlt. Ezek természetesen a tárlatvezetői munkában az adott helyzethez illően, és alkotó módon kerültek felhasználásra.

A szerző akarata ellenére került a „múzeumi pályán kívülre” akkor, amikor a tarsolyában sok-sok érdekes félig kész írás volt, de az addig nem kutatott írásos gyűjteményi anyagból is jócskán válogathatót volna megszülető tanulmányaihoz. Tervei között szerepelt egy újabb doktori értekezés elkészítése is, ehhez az alapanyagot sikerült összegyűjteni, de az Isten malmai másként öröltek akkor, amikor kénytelen volt ettől az intézménytől „megszabadulni”. Hosszú – több betegséggel tűzdelt - kényszerszünet után, a tárlatvezetői időkből készülő anyagok összerendezése után - ereje szerint - tarsolya tartalmának közreadásán munkálkodik.

A múzeum állandó kiállítása időrendbe mutatja be elsősorban a hazai tűzvédelem történéseit. A cikk igyekszik ezt a logikai rendet követni. A szakmai bemutató anyaghoz illő irodalmi adalékokat adja közre ki a teljesség igénye nélkül. A tűz nemcsak nagynevű, és sikeres embereket ösztönöz egy vers, prózai szöveg megírására. Így a cikkben ismert költők, írók, kevésbé neves tűzoltók, vagy mások - elsősorban magyar személyek fejtik ki véleményüket a tűzről, illetve a tűz körüli eljárásról, a tűzoltó személyéről, a háttérrel – a családról. A leírtakhoz a cikk írójának személyes hangnemű gondolatai kapcsolódnak.

HÍRES, KEVÉSBÉ ISMERT SZEMÉLYEK, A NÉPKÖLTÉS A TÚZRÓL, A TÚZ KÖRÜLI ELJÁRÁSRÓL, A TÚZOLTÓRÓL, ÉS CSALÁDJÁRÓL

1., A TÚZ TERMÉSZETÉRŐL

A múzeumi séta előtt a látogatókat nagy költőnknek¹ az őselemek egyikéről írt vélekedésével - a kiemelt sorokat lehetőleg szavalva. - tartottam illendőnek köszönteni.

Tompa Mihály:

A TÚZ SZELLEME

(1851, részletek)

**A tűz az Isten, ő az őserő
Övé a világ. Fenn és idelent,
Fényben, melegben ő uralkodik,
Alkot és szétbont, enyész és terem.**

**Királyi széke a nap, hol lakik
Honnan sugári kifolyása van:
Gyűjtsd meg bár a fát, üsd meg a követ:
Szikrázva, lángolón előrohan.**

**Int a tűzszellem kihajt fű, s virág
Megholt lények támadnak újra föl;
Most megtüzesít vizet, levegőt,
Majd haragjában olvaszt, éget, öl.**

**Ott honnan megvon fényt és meleget
Merszűn az élet, halál áll elő.
És tőle ismét élő lesz a holt...
A tűz az Isten ő az őserő! [1]**

A versrészletben a költő a tűz kettős arcát mutatja be. A vers további része akkor került terítékre, ha érzésem szerint azt a látogatók igényelhetik, vagy érdeklődéssel fogják hallgatni.

A vers folytatása:

Szomszédságban élt két tündércsalád,
- Nem messze a tenger partjától;
Egyik fehér, a másik fekete,
Egyik szelíd, a másik ártó.

És lőn, hogy amely reggel a fehér
Anyának kis leánya született:
A barna, szintazon nap éjjelén
Szült egy otromba férfi-gyermeget.

¹ **Tompa Mihály** (Rimaszombat, 1817. 09. 28 – Hanva, 1868. 07. 30) magyar költő a népi-nemzeti irodalmi irányzat egyik legjelentősebb képviselője, református lelkész, az MTA levelező tagja (1858).

Örült mindkét család
És hitt keresztapát:
Az a tűz szellemét,
Emez az éjszakát.
Ülvén forgószél szekerére,
A szomszédban terem;
S köszöntvén a fehér családot,
Imígy szól röviden:
'Tündérszomszéd! nekem fiam van,
Neked leányod született;
Jegyezzük el még jó előre
Egymásnak e két gyermeket;
S eljövén ideje:
Legyen lányod fiam neje!'[1]

Bár nyílt elutasítás nem hangzik el, de ezt a frigyet a fehér család nem akarja. A lány a tengerkirályt szereti, ám ennek kiteljesedését a fekete fél az el nem utasítás okán gátolja. A vers e két tündércsalád leányának. illetve fiának küzdelmét a tűz kettős arcát idéző erőpróbájának epizódjain keresztül mutatja be. A jó és rossz, a hasznos és ártó harca tárul az olvasó elé. Végül a lány sok nehézséget leküzdve, mégis győztesen kerül ki a párviadalból.

Kevés időre a tündérleány
A tengerkirály neje lett:
Ki a fehér családnak a vizen
Adott egy bájos szigetet.
**Hol nyugodni tér a tűz szelleme,
Mely mindent áthat és betölt;
Hogy fény - s melegben e széles világ
Ösmérje és tisztelje őt.
Ki orcáját, ha elfordítja, ott
Bomlás, enyészet áll elő,
S egy mosolyára élő lesz a holt, -
Mert ő az Isten s őserő. [1]**

Tompa Mihály mesélőkedvét mellőzve a német irodalom egyik legnagyobb alakja² a tűz és ember viszonyát, mindkét relációban találóan jellemzi, de erőteljesebben fogalmaz a fékeit vesztett tűz esetében. Ez a vers leginkább azokat a látogatókat ragadja meg, akik a jelenségek racionális oldalait tartják fontosabbnak, az érzelmi oldallal szemben.

Johann Wolfgang Goethe

TŰZ ÉS EMBER

**Jó-lét a tűz ereje, míg felette ember örködik
S míg alkotó munkát mível, az őserő segélyével.
De hogyha láncát tépi el, szörnyű, mint az erő, mivel
A természet lánya vad, ha maga útján lett szabad.**

² **Johann Wolfgang Goethe** (Lipcse, 1749 - Weimar, 1832) legnagyobb német költő. Egyetemes érdeklődésű gondolkodó, munkásságával a német irodalmat a vezető nemzeti irodalmak sorába emelte. Fő műve a Faust. Hatása a Faust téma későbbi feldolgozásaiban követhető nyomon, számos európai irodalmi nagyság munkáiban. Egyik kiemelkedő magyar tolmácsolója Kazinczy Ferenc.

**Jaj, ha kötőféke vesztve terjed, nő hirtelen
És a népes utcán messze dúl a tűz-veszedelem,
Mert mit ember alkot össze, gyűlöli az őselem. [2]**

A múzeumlátogatónak ez utóbbi vers sorai arról mesélnek, és hozzák tudomására, hogy itt a múzeumban is a tűz ártó, barátságtalan, az életet megmételvező oldala a főszereplő.

A Kolozsváron kiadott Öröktűzek c. verseskötet szerzője, egyik városunk tűzoltó parancsnoka³. Versében a tűz ártó oldaláról így vélekedik:

Dr. Dévényi Endre

TŰZ
(részlet)

**Őröl bolondul a vörös-malom
Előtte nincs fék, nincsen irgalom
Feléget mindent, amit csak talál
Garatja éhes s új munkára vár. [3]**

2., A PROMÉTHEUSZ LEGENDÁRÓL

A mitológiai történet szerint az istenektől a tüzet ellopó Prometheusz segítő szándéka az ember számára felemelő, de következménye a főisten Zeusz haragja okán megalázó, mert a féktelen, vagy a láncait elszakított tűz réme ősidők óta éberségre, készenlétre, harcra kárhoztatja. A görög mítoszt Trencsényi-Waldapfel⁴ Imre dolgozta fel.

GÖRÖG MÍTOSZ

„Kipusztulás fenyegette az embereket, amikor Prométheusz lelopta számukra a tüzet az Olümposzról, ami addig az Istenek tulajdona volt. A tűz segítségével az emberek megtanultak mesterségeket.

Prométheusznak köszönheti az ember, hogy kiemelkedett az állatok sorából, sőt az állatokat is a maga szolgálatába kényszerítette. ...

Zeusz – a fő Isten – megfenyegette Prométheuszt, „megkeserülöd, hogy engem kijátszottál, de az embereknek is olyan ajándékot küldök, ami ugyancsak büntetés lesz”.

*Héphaisztosz kovácmester egy istennőhöz hasonló szépséget formált. Hermész őt elvitte Prométheusz testvéréhez Epimétheuszhoz. Ő volt Pandóra az első asszony. A testvér Prométheusz házába vitte Pandorát, aki befogadta, mert elfelejtette az intelmet. **Pandóra csak egy hombártól volt eltiltva, de a kíváncsiság mégis győzött és leemelte a tetejét. Ekkor a hombárból sokféle baj repült az emberek közé. Így büntette Zeusz az embert, mert elfogadta a tüzet.***

³ **Dr. Dévényi Endre** (1909-1973) Makó város első hivatásos tűzoltóparancsnoka (1930-1940). 1940-ben Kolozsvárra költözik családjával.

⁴ **Trencsényi-Waldapfel Imre** (Budapest 1908 – Budapest, 1970) klasszika-filológus, vallástörténész, irodalomtörténész, egyetemi tanár, MTA tagja, műfordító, a Magyar Tudomány c. folyóirat szerkesztője. Az ókori görög és latin irodalom, vallástörténet művelője.

Majd Zeusz parancsára Héphaisztosz a Föld peremén, az Ararátnak egy magányos sziklájához szegezte Prométheuszt, hogy a nyári nap heve és a tél vihara kínozza. Prométheusz a szörnyű kínok között is vállalta azt, amit az emberért tett. Közben Okeanosz is felajánlotta közbejárását Zeusznál, hogy a büntetés maradjon el, ezt Prométheusz visszautasította.

Zeusz egy vérengző sast rendelt oda, hogy csőrével hasítsa fel Prométheusz keblét, és napról napra növe máját lakmározza. Zeusz nagy erejű fia Heraklész vadászat közben a Kaukázushoz ért, és hogy megmentse Prométheuszt az íjával lelőtte a sast. Prométheuszt köszönetként a gyűlöletes apa kedves fiának nevezte Heraklész. [4]

Vajda János⁵ ezt így örökítette meg:

„Az égi lángért, mit rabolt,
Prometheus is meglakolt.” [5]

3., A TŰZGYÚJTÁS TÖRTÉNETÉHEZ

A tűz az emberi élet nélkülözhetetlen eleme, ennek megerősítése nagy költőnk⁶ szavaival:

Ady Endre

A TŰZ CSIHOLÓJA (részlet)

Csak akkor születtek nagy dolgok,
Ha bátrak voltak, akik mertek.
S ha százszor tudtak bátrak lenni,
Százszor bátrak és viharverték.

**Az első emberi bátorság
Áldassék a tűz csiholója,
Aki az ismeretlen lángra
Úgy nézett, mint jogos adóra. [6]**

Miként gyűjtottak elődeink tüzet, ez fontos kérdés a tárlatvezetés során is. Az égő tűz ébrentartása már az őskori közösségekben is állandó figyelmet igényel. A tűzgyújtás művészete fokozatosan fejlődik. Az irodalmi művek némelyikében az ősi tűzgyújtás leírása is megtalálható.

Bernatzik⁷

GARI GARI (részlet)

⁵ Vajda János (Pest, 1827. május 7. – Budapest, Erzsébetváros 1897. január 17.) nagy magyar költő, hírlapíró, a Kisfaludy Társaság rendes tagja.

⁶ Ady Endre (Érminszent, 1877. november 22. – Budapest, Terézváros 1919. január 27.) a XX. század egyik legnagyobb magyar költője, a politikai újságírás nagy alakja. Költészetének témái az emberi lét minden területére kiterjednek.

⁷ Hugo A Bernatzik: (Bécs, 1897. 03.26 – Bécs, 1953. 03.09.) osztrák antropológus és fotóművész, az alternatív antropológia elméletének megalapítója. Afrikai expedíciója akkor indult el, amikor a fekete földrész utolsó érintetlen részeihez érkezett el a civilizáció.

A Felső-Nílus vidékén a szudáni djamok törzs életét tanulmányozta. A könyv 73. oldalán (16. sor) írja a tűzről: „**A körülkerített udvar közepén öröktűz égett...**” A tüzet a törzs tagjai őrizték, este világított, melegedtek mellette, de a vadállatok távoltartója is volt. [7]

A tűzgyújtásról a következőt írja (a 74. oldal, 2. sortól kezdődően): „**Megkértem, hogy mutassák meg, hogyan gyújtanak tüzet. Két egy-egy méter hosszú botot használnak ehhez; az egyiket félgömb alakú lyukakat vájnak, ezekbe némi homokot szórnak, a másikat a lyukba helyezik és sebesen pörgetik benne. Mihelyt a ledöngölt fapor a dörzsölés következtében parázslani és füstölni kezd, egy prémdarabkára szórják, és száraz fű segítségével felszítják a lángot. Mondhatom nagyon fáradságos művelet.**” [7]

Alex Haley⁸

GYÖKEREK

(részlet)

1790. Észak-Amerikai Egyesült Államok, Spotsylvania megye, Virginia. (Dél). A tűzgyújtásról a következőt írja (a 231. oldal, 21. sortól kezdődően): „**Kunta máris ugrott, boldogan, hogy elfoglalhatja magát. A kovát keményen hozzáütötte az acélhoz, s rögtön tüzet fogott a gyapotszösz, s amit Bell odakészített a gyantás fenyőgyújtós meg a tölgyfahasábok alá, és egykettőre föllobogott a tűz.**” [8]

4., FLÓRIÁN A TŰZOLTÓK VÉDŐSZENTJE

Szent Flórián (240. körül – 304. május 4.) a római légióban százados. Felvette a keresztény hitet. A történet szerint a rómaiak által foglyul ejtett keresztények kimentésére sietett, ezért bűnhődnie kellett. Mivel megvallotta keresztény mivoltát megbotozták, majd kővel a nyakában az Enns folyóba dobták, a mai naptárunk szerinti Flórián napon. Több más mellett az árvizek és tűzvészek elleni védőszent. A XV. századtól tisztelik, mint a tüzek elleni védőszentet, mert ifjúkorában imádságára kialakultak egy égő ház lángjai. Az életének történetét meséli a vers, majd szentté avatását magasztalva jut a végső megállapításig, hogy a ma élő utódok – a tűzoltók – példaképnek tartják bátorsága, testi ereje, és erős lelke okán. [25]

Dr. Dévényi Endre:

SZENT FLÓRIÁN

(részletek)

Diokletianus dicső seregében,
Százados volt. Híres és vitéz katona.
Karja acél volt. Bátor, kit életében
Galád ellenség karja nem tört meg.

...

Egy napon a város külső részét járta
Flórián százados és néhány barátja,
Amikor egy kis ház rossz kéménye mellett
Lángba borult a zsupp és vadul égni kezdett.

⁸ Alex Haley (Ithaca, 1921. augusztus 11., - Seattle, 1992. február 10.) eredeti nevén Alexander Murray Palmer Haley afroamerikai író.)

...

Kiabálás támadt, mind odaszaladtak.
Csak az eloltással sehogy sem haladtak.
Az asszonyok sírtak, arcuk könnybe fénylett
De a láng csak terjedt, a tűz meg csak égett.

...

Keresztényház lángolt, keresztények égtek.

...

Régi barátait nyomban elfelejtve,
A háznak árváit nyomban felkereste.

...

Lelkében az érzés muzsikálni kezdett,

...

S úgy látta, hogy a rom: olyan, mint az oltár.

...

Krisztus hű árváit, mint valami nyájat
Szögletében találta a ház udvarának:
Szitkozódás miatt: kimenni is féltek,
Imádkozva sírtak, imádkozva kértek.

...

Így lett Flóriánból keresztény és boldog,
Aki a lelkében új életet hordoz.

...

Híve lett a hitnek, az új Messiásnak,
Búcsút mondva büszkén a régi világnak.
De aki vitéznek nagy volt, az marad,
Ha más feladattal bízta is meg őt az Ég.

...

Hirdette örömmel az új Igét.

...

Amíg ígéire felfigyelt az Állam

...

Híveinek számát irigyen sokallták
A Lorch városka mellett Enns folyóba dobták.

...

Hiába keresték barátai sírva,
Nem tudták temetni temetőbe, sírba.

...

Szentté tisztult lelke hitet éleszt, áraszt,
És példát szolgáltat az egész világnak.

...

Példaadó lelke, imádságos álma,
Minden évben rászáll május hónapjára,
S szeretettel gyűjti seregébe újra,
Aki a jóságnak harsonáit fújja.

...

Akinek parancs az, ami másnak érdek,
Aki előtt még szent, ami közérdek,
Aki életével nem sokat törődve,
Megy a háborúba, megy a lángözönbe

...

Mások életéből nem vár soha hasznot,
Tiszta becsülettel harcolja a harcot.

...

**Katonának indult s szent lett belőle:
Isteni akarat igehírdetője.
Előbb erős test volt, aztán erős lélek:
Kire áhítattal s lelkesedve néznek:
A VILÁGON ÉLŐ FLÓRIÁN VITÉZEK. [3] [4]**

5., A TŰZRŐL VERSBEN, PRÓZÁBAN

Tompa Mihály a fentebb idézett – A Tűz szelleme című - versében a **tűz szelleméről** mesél. Más szerző, egykori királyi városunk jeles tűzoltója⁹ - írja: „*elsorolni a tűzangyal jelenlétének megnyilatkozásait, mind a jót, a hasznosat, a szépet, a nemest nem lehet. Hát még, mikor a mi angyalunk kellő ellenőrzés hiányában néha csapongó, féktelen s rossz cselekedetek végrehajtására vetemedik. Ilyenkor tör, rombol, zúz, pusztít fékeveszetten.*” [9]

A költő a tűzszellemről, neves tűzoltó elődünk a tűzangyalról ír. A tűz szó gyakran színesíti mondandónkat: *tüzes a* tokaji, a badacsonyi *bor*; a kardos menyecske *tűzről pattant*. Akkor, ha valami kedvünket veszi a *tűz égesse* meg szavakkal illetjük; beszélünk a *gyermeki, az anyai szeretet tűzéről*, és e sor még folytatható.

Petőfi¹⁰ szavaival *a bor „tüzes, mint ifju babám”*; de *„tüzesen süt le a nyári nap sugára”* midőn János vitézének *„szerelem tüze ég fiatal szívében”*; a költőt a *„szabadság, szerelem e kettő” tüze lelkesíti. A lány, akiért befordult a konyhára lám mit csinált „tüzet rakott*

⁹ Marosvásárhely szabad királyi város tiszteletbeli tűzoltóparancsnoka **Szentgyörgyi Dénes**. (SZENTGYÖRGYI Dénes: A tűz. /Tűzrendészeti Közöny XI. évfolyam 8. szám, 1913. 08. 9. 128-130 oldal./)

¹⁰ **Petőfi Sándor** (Kiskőrös 1823. 01. 01. – Fehéregyháza, 1849. 07. 31.) a magyar irodalom egyik legnagyobb költője, forradalmár, nemzeti hős, a magyar költészet legismertebb alakja, a forradalom lánglelkű költője. Az idézetek Összes költeményei 1-2 (Szépirodalmi Kiadó, Budapest 1954.)

eszemadta”, „hát még a szemepárja annak volt ám nagy a lángja”, erre mit tapasztal „égő pipám kialudott, alvó szívem meggyulladott.” [10]

Petőfi más helyen a tüzről olyan találóan ír, hogy az ember a tomboló elem közvetlen közelébe érzi magát:

Petőfi Sándor:

JÁNOS VITÉZ

(6. ének 22., 23., 24., 25. versszak)

**Mikor elvégezte (Jancsi) a beszédet,
Az égő gyertyával a házból kilépett,
Meggyújtá födelét mind a négy szögleten;
Elharapózott a mérges láng sebesen.**

**Egy láng lett a fedél szempillantás alatt,
A láng piros nyelve az ég felé szaladt,
Feketévé vált a tiszta kék égi bolt
Elhalványodott a teljes fényű hold.**

**A szokatlan világ, a mint elterjedett,
Felriasztotta a baglyot, bőregeret:
Kiterjesztett szárnyak sebes suhogása
A falombozatok nyugalmát felrázta.**

**A feltámadó nap legelső sugára
Lesütött a háznak füstölgő romjára.
Pusztult ablakán át benézett a házba,
(Ott a haramjárnak csontvázát látta.) [10]**

Az óvodásoknak, kisiskolásoknak szól Heilig Gábor¹¹ megzenésített verse, egyszerű szavakkal ecsetelve a tüzet, mint barátot, és ellenséget. Csodálatomra, a gyerekek egy része ismeri, és dalolni is tudja - a szöveget, és a zenét is szerző - kortársunk tanítómeséjét.

Heilig Gábor

ELLENSÉG ÉS JÓBARÁT

Erdőt pusztít, házat rombol
Mindent eléget,
Ha így nézzük én kijelentem,
A tűz ellenséged,
Ha így nézzük én kijelentem,
A tűz ellenséged.

Meleget ad és világít,
megfőzi a kaját,
Ha így nézzük én kijelentem,
A tűz jó barát,
Ha így nézzük én kijelentem,
A tűz jó barát.

¹¹ **Heilig Gábor** (Budapest 1949 -) magyar zeneszerző, szövegíró, előadóművész.

Ha egyszer beindul
nem ismer féket,
Ha így nézzük én kijelentem,
A tűz ellenséged,
Ha így nézzük én kijelentem,
A tűz ellenséged.

Ünnepeken fénypont mikor
fellobbannak lángok,
Ha így nézzük én kijelentem,
A tűz jó barát,
Ha így nézzük én kijelentem,
A tűz jó barát.

Ellenség vagy jó barát,
A vita kissé nyúlik
Az igazság pedig egyszerű,
Csak rajtunk múlik,
Hogy ellenség vagy jó barát,
Csak rajtunk múlik. [11]

6., A TŰZOLTÁS RÉGI KELLÉKE A FECSKENDŐ

A fecskendő a tűzoltás régi kelléke (ókor Heros), a múzeum gólyanyakú fecskendője több száz éves, a fecskendők új generációjából való. A gólyanyakával a vízsugár a tűzre irányítható a kocsiszerkezetet mozgatása nélkül: A merevnyakú fecskendőknél a kocsis forgatásával juttatják a vízsugarat a kívánt helyre. Bessenyei György¹² versének részlete éppen erről szól.

BESSENYEI CYÖRGY

Verses krónika (az 1802-es debreceni tűzvészről)
(részlet)

„A vízi puskákat lármával vontzollyák
Dűtik, fatsargattyák, eléb, hátréb tolyyák
De a segedelmek végre arra szorul,
Hogy kerekek, fájok nekik is mind meg gyúl
Bé boritty a nagy lángal bojongó tűz
És mellőle kit, kit, ki hozzá ál el űz.” [12]

Édesapám 70 éven keresztül a tűzoltóügyet is szolgálta. Ez irányú tevékenysége minket, gyermekeket is megigézett. A tűzoltók iránti tiszteletet korán megtanultuk. E mesterséget apa egészen fiatalon megismerte szükség szerint gyakorolta is. Gyulafirátóton Veszprém vármegyében született, élt és dolgozott. Itt hallotta, tanulta meg a tűzoltókat ugrató történetet. Röviden csak Rátótnak nevezett - a magyar, sváb lakosú községben – a tűzoltásra alkalmatlan fecskendőről szóló verset. (A történet háttérében az áll, hogy az egyik élelmes tűzoltó a télen zárt helyen tartott fecskendő víztartályában krumplit tárolt, hogy az a hidegben ne fagyjon meg. A kivonulás előtt mégis marad a tartályba belőle, ami a bajt okozta.) A verset sokszor hallottam így kénytelen-kelletlen „rám ragadt”, és nem felejtettem el. Idézem:

¹² Bessenyei György (Tiszabercel 1747 – Bakonszeg, 1811) író, költő, a magyar felvilágosodás meghatározó képviselője

Tűzoltás fecskendővel
(Népköltés)

**Hej, Rátóton tűz ütött ki,
Hollári, hollári, hopp.
Drejcig legény a húznis spricnin,
Hollári, hollári, hopp.
És a spricnit húzni, vonni
Hollári, hollári, hopp
De a spricni nem működni,
Hollári, hollári, hopp.
A spricniben egy krumpedli,
Hollári, hollári, hopp.**

7., A TŰZ KÁRVALLOTJAI

1. A Tűzoltó Múzeum állandó kiállításának egyik kincse Feszty Árpád¹³: Kárvallottak című festménye. 1856. augusztus 30-án Hetény községben tűzvész pusztított, leégett a templom, iskola, községháza, paplak, és mások. A körúton lévő I. Ferenc József pénzt utalt az újjáépítéshez, ám ez a kárnak csak igen kis részét fedezte. A pusztításról Jókai Mór is írt A kárvallottak című elbeszélésében.

1886 elején Feszty Árpád a faluban járt és látta a tűzvész szomorú következményeit és megfestette a Kárvallottak című festményt, előbb Komáromban a jótékonysági kiállításon, majd Budapesten, az Őszi tárlaton látható. A kritika szerint: *„Meglepő a képen az, hogy a katasztrófa nem romok, füstölgő gerendák és más külsőségek, hanem az alakok fájdalmas megtörtsége által döbbsent meg.”*

A kiállítás után egy sajtgyáros vette meg, akit később családjával együtt kitelepítettek, a kép Magyarországra került. Értéktelen anyagként egy pincében hevert sokáig, egy élelmes ember a Bizományi Áruház aukciójára vitte, és eladta. Az 1955-ben alapított Országos Tűzoltó Múzeum munkatársai rátaláltak, megvették, majd restauráltatták. Ma a Múzeum féltve őrzött becses darabja. [13]

2. 1910. március 17-én Szatmárökörítón (ma Ökörítőfülpös) kigyulladt egy csűr, a felreppent „vörös kakas” 312 ember halálát okozta¹⁴.

Húsvétvasárnap táncmulatságot rendeztek a faluban. Mulatság közben egy lampion kigyulladt, azt egy huszár a kardjával akarta levágni. Ám a drótszálon függő lampion nem szakadt le, hanem felfelé repülve kigyújtotta a mennyezetet és zsúptetőt. A lángok gyorsan terjedtek, mivel a száradó dohánylevelek is jó alanyai a tűznek. A csűr nagy kapuit zárva tartották, sőt fapadokkal szegeztek be, csak a rajta készített kis kapun lehetett be és kijárni. A tűz láttán a menekülők a szűk kijárat – kiskapuk - felé tódultak, pánik tört ki. A kifele

¹³ **Feszty Árpád** (született Rehrenberg Árpád Szilveszter néven, Ógyalla 1856 december 21. – Lovran /Szlovákia 1914 június 1.) magyar festőművész, legismertebb művét az Ópusztaszeren kiállított – sokak által Feszty körkép néven ismer – Magyarok bejövetele festményét a millenniumi kiállításra festette 1896-ban. A kárvallottakról szóló ismertető

¹⁴ Az esemény rövid leírása (a lényegét kiemelő rövid ismertető a Múlt kor c. magazin „A valaha volt legtragikusabb kimenetelű magyar táncmulatság” című cikk alapján készült (http://multkor.hu/20110118_a_valaha_volt_legtragikusabb_kimenetelu_magyar_tancmulatsag)

igyekvők egymást taposva igyekeztek a szabadba kijutni. A nagy kapukat nagy nehezen betörték, de a tragédiát már nem lehetett megelőzni. Sokan a tűz, számosan a pánik áldozatai lettek, az utolsó ember egy hónappal húsvét után halt meg.

Szívszorító esemény volt a 126 felismerhetetlenségig megégett bálozó elhantolása. A református lelkész elmondása szerint: „... *iszonyú volt az a temetési menet, amit sírás, jajgatás kísért a tragédia színhelyétől a sírkertig. 126 ember földi maradványait tartalmazó koporsókat 16 szekér vitte a temetőbe, ők közös sírba kerültek*”. A tragédia többi áldozatát a hozzátartozók kívánsága szerint temették el. [14]

A tragédiát Móricz Zsigmond örökölte meg előbb a Nyugat folyóiratban, később a Fáklya című regényében. A Múzeum archívumában kutatva már fel nem idézhető korabeli dokumentumban találkoztam azzal, hogy az áldozatok kétharmada a gyengébb nemhez tartozott, egyharmada volt férfi. Ennek magyarázata lehet, hogy a férfiak pánik esetén éberek, de lehet, hogy fizikai erejük folytán menekültek meg többen a pusztító lángok elől, lángokból. Nem kizárt, hogy az okozhatta a női nem nagyobb veszteségét, hogy a lányok anyai kísérettel mentek a bálba, tehát a nők eleve többen voltak, mint a férfiak, így a veszteségük is nagyobb lehetett.

8., A TŰZ MEGELŐZÉSE, A TŰZ, A TŰZOLTÁS VERSBE SZEDVE

Az éjjeli őrség

Dr. Dévényi Endre

TORONYŐRSÉGEN

(részletek)

Csendes a város ... Elszunnyadt az Élet!
Setét és rejtelmes az egész határ. ...

...

Nappalom: őrtállás! Éjjelem: virrasztó!
A szóm: harang hangja. A szellő: dalom.

...

Ha lángnyelvekkel szól hozzánk az Isten
s haragja bosszús árnyaképpen
vörös kakast repít az éjben,
minek tolla égve száll
az feléget mindent, mit talál. [3]

A bakter éji mondókája

(Fejér megyei népgyűjtés)

Kilencet ütött az óra
Minden ember nyugovóra!
Haggyunk félbe minden munkát,
Mondjuk el az esti imát!
Jóéjszakát, jóéjszakát.

(Más forrás szerint)

*Az óra kilencet ütött már
Eljár az idő és nem vár
Vigyázz tűzre, ne essék kár
Mert a javaidból kizár
Az óra kilencet ütött már*

(Egy másik forrás szerint)

*Kilencet ütött az óra,
Térjetelek hát nyugovóra,
Tűzre, vízre vigyázzatok,
Hogy károkat ne valljatok!*

Tízet ütött már az óra
A bakter az utcát rója.
Ahol világos az ablak,
Ott még szünek, fonnak, varnak,
Vagy bolhák után kapkodnak.

Tizenegy órát kiáltok;
Oltsátok el a velágot!
Elég az esti munkából,
Éjjeli bertáfolásból!

(Más forrás szerint)

*Tizenegy az órák száma,
Nem ég a mécs, se a lámpa.
Sötétek mind az ablakok,
Jó emberek, aludjatok!*

Tizenkettőt üt az óra
Új nap jön a mulandóra.
Pihenjük ki jól magunkat,
Amíg a nap ránk virrad.
Tizenkettőt üt az
Új nap jön a mulandóra.

(Más forrás szerint)

*Tizenkettő már az óra
Falunkat az Isten óvja
Tűztől, víztől minden kártól
Rossz emberek szándékától.*

(Egy másik forrás szerint)

*Éjfél ütött már az óra
Térjetelek már nyugovóra
Tűzre, vízre vigyázzatok
Le ne égjen a házatok.*

Éjfél után ütött egyet,
Már egy nappal értünk többet.
Akinek nem jó az álma.
Forgolódik az ágyában,
Jobbról a bal oldalára.

Éjfél után két órakor,
Az a kakas kukorékol,
Észre vette, hogy a háznál,
Legény koslat a leánynál.

Éjfél után óra három,
Én már a szemem bezárom
Tűzre, vízre vigyázzatok
Hogy baj ne érje házatok!
Éjfél után óra három,
Én már a szemem bezárom

Hogyan kezdődik a tűz?

Tompa Mihály

JÉGVIRÁGOK

(1847, részlet)

„Lesújtott a **villám**; szén, üszök
Maradt a büszke tölgy helyett.” [1]

ZIVATAR

(1848, részlet)

„Mint egy óriási eb, amely tüzet érez:
A vihar vonítva fut át a világon!
Reá kigyúlnak a cikázó **villámok**,
S az egész mindenség fényes tűzben lángol.” [1]

AZ IBOLYA ÁLMAI

(1853, részlet)

„De megdördült az ég nagy hirtelen,
Villám cikázik bús felhőiben;
Egy pillanat .. s az égi tűz lesújt.
Csapása tör, ront – izzó lángja gyújt
...

A büszke szilfa forgács és szilánk
Ledönté, meggyújtá az égi láng.” [1]

Arany János¹⁵

BOLOND ISTÓK

(részlet)

„Az ég villámra **villámot** löve
Csak az felelet, Isten tüzes haragja!
S nem messze immár lángoló köve

¹⁵ **Arany János** (Nagyszalonta 1817. március 2 – Budapest, 1882. október 22. A XIX: század egyik legnagyobb magyar költője, a Kisfaludy társaság igazgatója, az MTA tagja, főtítkára, a magyar irodalom egyik legismertebb, legjelentősebb alakja.

Miatt kigyúlván egy nagy szénaboglya
Irtózatos robajjal porráégett. ...” [15]

Tompa Mihály

TALÁLKOZÁSOK
(részlet)

„Vén őr városház toronyban
Verd félre a harangot: tűz van! [1]

Jakab Ödön¹⁶

TŰZ A TEMETŐBEN
(részlet)

Kigyulladt a faluban egy fészker,
Mekondult a toronyban a vészjel,
Fut a sok nép, iszonyú a lárma,
De a tűz is fut ám házról-házra! [15]

Papp Mihály¹⁷

TŰZ VAN
(részlet)

Tűz van! Az alvég lángban, ég ...
A nádtető recseg ropog ...
Egész faluban rémülés,
A füst terjed, a láng lobog ...
Sírás .. sikoly ... káromló hang ... [16]

Tűzi lárma

Dr. Dévényi Endre

KIVONULÁS
(részletek)

Az őrszobán megberren a csengő
S a telefonból rémült hang kiált:

...

Ég egy istálló, s ég egy ház!

„Jöjjenek gyorsan!!! Bódult néma csend lesz,
Rövidke néhány csendes pillanat,
Majd a fénylő, tiszta szerekhez,
Rohan a kis Flórián csapat.

¹⁶ **Jakab Ödön** (Vadasd, 1854. július 21. – Budapest, 1931. március 5.) költő, író, drámaíró, irodalomtörténész, az MTA levelező tagja.

¹⁷ **Papp Mihály:** Tűz van (A versrészlet Öröktűzek. /Tűz a magyar költészetben/ című kötetből – Összegegyűjtötte Dr. Dévényi Endre (Kolozsvár 1944. Kolozs vármegye és Kolozsvár Tűzoltó-szövetsége)

Lovak nyerítenek, szerszámok remegnek
Ostorsuhintás ... Ideges beszéd
Hullámai repülnek szerteszt ...

Sziréna bűg, a hangja bűgva reszket
S az esthomályban fáklyafény fakad
S vonul merészen
Acélizommal
Dallal szívében
A kevésszámú tűzoltócsapat. [3]

Tűzvész költői leírása

Mécs László¹⁸

TŰZ VOLT (Részletek)

A félre vert harang riadtan kongott,
Mint bomlott szíve beteg éjszakának ...
Telt csűrök égtek, gazdag asztagok,
A szél széthordta már a füstszagot
A megvakította fent a holdkorongot.

Pár perc ... Hamarkezű lángépítésszek
Tűzistennek több tornyot építettek,
Alulról egyre jött a lángsereg,
Tűztornyok nőttek a párkányok felett
A hold csüngött, mint égő fecskefészek ...

Lent hangyabolyként emberraj gomolygott,
A kunyhók csúcsán elszánt arcú gazdák,
Mások lovat mentettek, ökröket,
Síró asszony nép dézsát, vödörket
Cipelt, jajgatva ugyanazt a dolgot.

...

Az udvaron egy tönkön ült a gazda,
S kihívó daccal nézte csűrje vesztét,

...

Kazalban volt egy évi verítéke,

...

S most itt az őrült, vad vörös malom,
Perjévé, füstté őrlí s vége, vége.

...

¹⁸ **Mécs László** (Martoncsik József néven született 1895. január 17-én Hernádszentivánon – Pannonhalma, 1978. november 9.) magyar premontrei szerzetes, költő, lapszerkesztő.

Tévedt tinóját terelték a vének,
Villámgyorsan felállt, hogy észrevette,

...

„Ha már az Isten enned nem hagyott,
Most odaadlak neki pecsenyének ...”
S az égő csűrbe verte egy husánggal ...

...

Aztán fölállt a Tisza-Duna tájon,
Mikor üszök lett kazla, fája, csűrje,
Káromkodott keserveset, nagyot,
A amit a vörös tűzvész meghagyott:
Tűzbe dobta szívét, hogy ne fájjon. [18]

Ha dúl a bős elem

Sárossy József¹⁹

ESTI LEVÉL

(részlet)

„Ez a csöndes pihenés, nyugalom: rohanás
Törtetés, egy perc alatt mindenki szalad,
Robog a gép.... Rohan a ló.
Valahol ég ... hajrá! .. Aló!
Ropog a tűz. ... Lobog a láng ...
Fekete füst... Borul az ég ...
Vezényszavak hallatszanak ...
Tömlő gurul ... Motor indul ...
A fal omol ... Zuhog a víz ...
Sistereg ... Az emberek! ...
És pityereg a nő, gyerek ...
És fojt a füst ... És ég a ház ...
És visz a láz ... Előre csak ...
Nincs félelem ... Ha áll a harc ...
A gyáva vad, gyöngye erős,
Összeállva küzd ki-ki ...
S ni-ni a láng nem olyan mohó ...
Már nem falánk csak pislogó ...
Csak látni jó ... Már arra se ...
Parázsa volt ... parázsa nincs ...
S megyünk haza: Leáll a gép,
A ló is csendesebben lép,
Bejárnak szépen a szerek,
Az emberek lefeksznek,
Hogy percre tán, ha riadó,

¹⁹ **Sárossy József: Esti levél.** (A versrészlet Öröktüzek. /Tűz a magyar költészetben/ című kötetből – Összegyűjtötte Dr. Dévényi Endre (Kolozsvár 1944. Kolozs vármegye és Kolozsvár Tűzoltó-szövetsége)

A gép, az ember, mint a ló
Rohanjon újra másfelé,
Új láng, új tűz, új harc elé ...[19]

Mi az eredmény?

Tompa Mihály

A TŰZ

(1860, részletek)

Megszűnt immár a láng merész lobogása,
Összébb, összébb esett hamvadó parázsa;

...

Gyulladását füstben nem hirlé előre,
Nem lassan gerjedvén, kapott nagy erőre,
De hamvát szétrúgván, egyszerre felcsapott,
Költvén ijedelmet, reményt, ámulatot. [3]

Dr. Dévényi Endre

TŰZ UTÁN

(részletek)

A lángok már rég semmiségbe vesztek,

...

Üszkös gerendák, mesztelen falak,
Bútorok, rongyok, egy kenyér, kalap,
Parázs, víztócsa, megolvadt üveg,
Tömlő, tűzoltó, színüket
Vesztett ajtók, ablakok,
Rajtuk korom, víz, festék-hólyagok.
Tetőről hullott, széjjeltört cserép
Fekszik a földön szerteszét. ...

...

A kémény áll csupán a házon.
Bár kissé dűlve, mégis szilárdon,
Ajtó nélkül ... mered az égre
Füstösen, barnán, belül kiégve. [3]

A tűz és az élet

Ady Endre

A GRÓFI SZÉRŰN

Nyár éjszakán, a grófi szérűn
Reccsen a deszkapalánk

S aztagvárosban pirosan
Mordul az égre a láng.

Éjféli hajnal, szörnyű fény ez
Nincs párja, napja, neve,
Fut, reszket a riadt mezőn
Az égő élet heve.

Koldus, rossz álmú zsellér ébred
Lombos, bús kutya csahol.
Az egész táj vad fájdalom.
A gróf mulat valahol.

Szenes kalászkok énekelnek
Gonosz, csúfos éneket:
„Korgó gyomrú magyar paraszt,
Hát mi vagyok én neked?

Mért fáj neked az égő élet?
Nincs benne részed soha,
Ne sírj, grófnak lesz azért
Leánya, pénze, bora.

Ne félj a tél meg fog gyötörni,
Mint máskor, hogyha akar.
Élethez, szemhez nincs közöd,
Grófi föld ez és magyar.”

S mégis, amikor jön a reggel
S pernyét fújnak a szelek,
A grófi szérűn ott zokog
Egy egész koldussereg.

Siratják a semmit, a másét,
- A gróf tán éppen agarász -
Érzik titkon, hogy az övük
E bús élet s a kalász. [6]

9., A TŰZOLTÓ SZEMÉLYE:

TŰZOLTÓK HITVA LLÁSA (ismeretlen szerző)

**„Ha dúl a bős elem,
E hármat ne feledd:
Erős kar, bátor szív, testvéri szeretet!
Jutalmad ez legyen: betöltéd tiszteted.”**

Dr. Dévényi Endre

SZENT FLÓRIÁN

(részletek)

Akinek parancs az, ami másnak érdek,
Aki előtt még szent, ami közérdek,
Aki életével nem sokat törődve,
Megy a háborúba, megy a lángözönbe ...

...

Mások életéből nem vár soha hasznót,
Tiszta becsülettel harcolja a harcot. [6]

Hatos Tivadar²⁰

A LEGSZEBB FELADAT

(részlet)

„Tűzoltónak lenni, óh be szép feladat,
Égő zsarátnoknak üzeni a hadat,” [20]

TŰZOLTÓ

Ismeretlen szerző

(részlet)

Ki az kinek nincsen soha
Se éjjele, se nappala?
Ki az, aki mindig ébren?
Indulásra mindig készen?
Kinek nincsen otthon család,
Hallva a kürt hívó szavát!
Kinek mindegy, milyen fajta,
Ha segíteni kell rajta:
A tűzoltó, a tűzoltó!

...

Ha felcsap a láng az égre,
És a sötét néma éjbe
- Hol mindenén síri csend ül -
A vészharang belécsendül:
Ki az kiben minden remény?
Kiben bízik gazdag, szegény?
Ki az, aki bátran, merve,
Begázol a lángtengerbe?
A tűzoltó, a tűzoltó!

²⁰ **Hatos Tivadar:** A legszebb feladat. (Öröktüzek. Tűz a magyar költészetben – Összegyűjtötte Dr. Dévényi Endre (Kolozsvár 1944. Kolozs vármegye és Kolozsvár Tűzoltó-szövetsége)

Hideg ésszel, meleg szívvel
Mindig kész a segítséggel:
Kinek mindegy, milyen fajta,
Ha segíteni kell rajta:
Mindig másnak, mindig másért,
Nem a maga vagyonáért
Áll a lángsír peremére,
S kész temetkezni beléje:
A tűzoltó, a tűzoltó. [3]

10., A TŰZOLTÓ CSALÁDJA

Móra Ferenc²¹

A TŰZOLTÓ-GYEREKEK ESTI IMÁJA (RÉSZLET)

Alszik a napocska,
Alszik a szelecske,
Az eresz alatt
Ficserélő fecske

...

Alszik meseország,
Alszik falu, város

...

Falunak, városnak
Pihentető álmán
Csak Apukánk virraszt
Csendes őrszobáján.

Barázdás homlokát
Tenyerébe hajtja
Gondolatban a mi
Orcánk simogatja.

Jaj, de hogy riad fel,
Hogyha harang kondul,
Hogyha tűzmuskátlit
Látni a toronybul.

Jaj, hogy kell sietni,
Mindent elfeledni
A halál szérűjén
Áldott harcra kelni

...

Édes jó Istenünk
Világ virrasztója:
A mi Apukánknak
Légy oltalmazója.

²¹ **Móra Ferenc** (Kiskunfélegyháza 1879. 07. 29. – Szeged, 1934. 02. 08.) író, újságíró, muzeológus.

Tolvaj szikrácskákat
Mind kioltogassad,
Alvó szelek szárnyát
Lekötözve tartsad.

Hogy a tűz-muskátli
Virágot ne nyisson
Hogy Apukánk reggel
Ölelhessük itthon. [21]

11., A GYEREK ÉS A TŰZ

Kiss Kálmán²²

A TŰZ

**Minden gyerek szereti a tüzet.
Céltalan gyönyör neki a lobogás
És nem fél tőle! Nem gondol arra se,
Hogy a hamvas parázs
Pusztító vész lehet.**

...

(Az Isten gyújtotta az életem tüzét.
És ha pislogva, vagy sziporkázva égek,
Ő csak rám néz, jóságos két szemét
Pedig marja a füst: égre szálló vétek.

Gyönyörűség neki a lobogásom.
Csak azt nem tudom, hogy gondol-e ő velem,
Hogy veszélyes vagyok? Hogy szalmarakáson
Egy avult világnak korhadó szalmáján
Lobog fel a lángom,
És arcomba fúj az új hajnalok szele!

Lehet, hogy ő másként van, mint a gyerekek.
Ő vigyázva néz rám és ha úgy találja,
Hogy veszélyes leszek:
Eltapos s homokot dombol rám a lába.) [22]

12., AZ ÁLLAT ÉS A TŰZ

Gárdonyi Géza²³

MICÓ

Egyszer meggyulladt Andrisék háza. Magasan csaptak föl a lángok.

²² **Kiss Kálmán:** A tűz (Versrészlet az Öröktűzek. /Tűz a magyar költészetben/ című kötetből – Összegyűjtötte Dr. Dévényi Endre (Kolozsvár 1944. Kolozs vármegye és Kolozsvár Tűzoltó-szövetsége)

²³ **Gárdonyi Géza** (Gárdony-Agárdpuszta 1863. augusztus 3. – Eger, 1922. október 30.)

A faluban nagy volt a szaladgálás. Félreverték a harangokat. Az emberek kannákkal, sajtárokkaal rohantak a tűzhöz. Andrisék háza lángolt már akkor. Közel se lehetett menni hozzá.

A másik percben már az istálló tetejére is felfutott a láng.

Az istálló tetején az ajtó, az udvar felől, nyitva volt. Azon az ajtón egyszer megjelenik Micó macska. Abban a pillanatban jelent meg, amikor a láng a tetőre futott. A szájában az egyik kölyke lógott.

Aggodalmas szemmel nézett széjjel. A kis kölyökmacska ahogy lógott, szétterpesztette a négy lábát és az is lefele nézett. Micó háttal ereszkedett le a falon. Letette a kölykét elének a földre. Azután újra felszökött a falon, és megint megjelent egy kis kölykével. Azzal is lekúszott.

A láng akkor hirtelen elborította a tetőt. Recsegett, ropogott, pattogott a tető. A levegő szinte forrt az udvaron is.

De Micó mégiscsak megint felfutott a falra. Az ajtó akkor már nem is látszott. Keserves nyávogással ugrált ide-oda a lángok között, a fal peremén. Aztán nagy szökkenéssel beugrott a lepedő nagyságú lángok közé.

Vártuk, hogy előjön-e? De nem jött elő többé. [23]

BEFEJEZÉS

Az irodalom tárháza bővelkedik az e témába tartozó alkotásokban. Ez az összeállítás annyiban egyedi, hogy a Tűzoltó Múzeum állandó kiállításának szisztematikus rendjét igyekszik követni.

A bevezetőben hangoztatott válogatás teljesen kézenfekvő. Érzésem szerint, és lehetőségeim adta kereteken belül a kitűzött célt sikerült teljesíteni. Semmiképpen sem akartam az irodalmi művek minőségét tekintve a magasságokban járni. Az egyszerűség, a szépen megfogalmazott gondolatok beszéljenek a tűzoltói hivatásról, a tűzoltók áldozatkész munkájáról és küzdelméről, amelyet minden embertársunk életéért, értékeink megőrzéséért, a pusztító lángok megfékezéséért végeznek. Közben nem feledve azt, hogy ők is hús-vér emberek, őket is várja otthon a feleség, a gyermekek. Köszönet az áldozatkészégükért, mindazért, amiről a válogatás sorai mesélnek. Flórián utódai, védelmezőink megérdemlik, hogy ekképpen is hálával adózzunk nekik a köz érdekében végzett munkájukért.

A tűzoltás lélekemelő, egész embert igénylő küzdelem; a tűzoltó segítőkész, segítséget adó, gyakorta életveszélyes helyzetben tevékenykedő személye megérdemli a köztiszteletet. Befejezésképpen ez utóbbi gondolatok versbe szedve álljanak itt Erdély Ernő Győr valamikori tűzoltó főparancsnokának tolmácsolásában, aki még parancsnokként is csatasorba állt bajtársaival, hogy a tűzoltó méltán megérdemelt társadalmi elismerését személyes példán keresztül is erősítse.

Erdély Ernő²⁴

A TŰZOLTÓ

Csodálatos névtelen vezérek,
Akikről szól hódoló szavam.
Vitézségük egy-egy hősi ének,
Lobogójuk szent mocsoktalan.
Ezeréves nagy történetünknek
Legszebb lapján van nevetek,
Hozsánnával, magasztaló szóval
Tűzoltóság! én köszöntelek.

Láttalak a füstölgő ház ormán,
Nyaldosó láng küzdött ellened
Láttalak a rohanó víz árján
Segítségül a bős elemmel szemben,
Ahol olcsó élet és halál,
Láttalak s örömpesve néztem
A tűz benned oltóra talál.

Amíg oltod a pusztító lángot
Érző szíved szent lángért hevül.
Minden egyért és egy mindnyájunkért,
A zászlóról a szívbe kerül.
E szent lángot nyújtod, szítod büszkén,
Hadd lobogjon mindnyájunk előtt
Negyven évi kemény munkád közben
E szent érzés benned nagyra nőtt.

Ez vezet a küzdelem útjára,
Ez lelkesít künn a vészhelyen
Ezer bajjal bátran szembe szállva,
Ettől retten meg a bős elem.
Nincs előtted barát, vagy ellenség,
Segíted azt, aki rád szorul.
S ha elestél, utánad, jó új más,
Aki csak szép példán okul.

Ha szól a kürt, s a tűzharang kongat,
Nincs előtted akadály, veszély.
Fel a szerre ki a nagy utcára,
S robogtok a tűzhöz, mint a szél.
Fel a létrán, a sugárcső a kézben,

²⁴ **Erdély Ernő** (Győr, 1881. január 14 – Auswitz-Birkenau, 1944. június 18.) polihisztor, a győri önkéntes tűzoltó egyesület tagja 1900-tól, 1906-ban tiszti rendfokozatot szerez. 1908-ban a város hivatásos tűzoltósága parancsnokának választják, városi és megyei tűzrendészeti felügyelő. A város tűzoltóságának főparancsnoka. A Magyar Országos Tűzoltó Szövetségben is dolgozik, a Tűzrendészeti Közlöny szerkesztője, országos tiszti tanfolyam vezetője. A második zsidótörvény következményeként nyugdíjba kényszerül. A következő lépés: koholt vád, majd a gettó, illetve a család deportálása.

OTT VAGYTOK A MAGAS HÁZTETŐN.

Szökken a víz, csökken a tűz fénye,
s mindig győztük bátran, vakmerőn.

Nem láttad, mily veszély jár körülted,
Nem nézted a ház milyen magas.
Nem nézted, hogy ki az, kit segítesz,
Nem láttad, hogy bajba jutsz magad.
Érezted, hogy tereád volt szükség,
Mit bántad, ha nagy is a veszély,
Előtted a hőt sugárzó lángok,
Alattad a halált rejtő mély.

S megmentetted, hálát nem is várva
Emberbarátaid életét, vagyonát;
S mint aki dolgát jól végezte,
Felszereltél és vonultál tovább,
Sokszor bénán távoztál el onnan,
De megvédted mások mindenét,
S még nem kértél köszönetet, díjat;
Kötelesség volt ez nem egyéb.

Tűzoltóság, nehéz küzdelmednek,
Gyöngye ékes minden láncszeme.
A te munkád a polgárerények
Legszebbje, legnemesebbje.
Nem kapsz érte aranyat, ezüstöt,
Küzdelmedért
nem kell jutalom.
Verejtékes munkásságod bére,
A boldogság ül az arcodon.

Tűzoltóság! Szent magasztos eszme.
Te benned egy ige testet ölt.
Hivatásod a legszebb a földön,
Mire téged égi kéz jelölt.
Küzdj csak úgy, mint nagy múltban küzdteél!
Ne csüggedj el, ne állj meg soha!
Békessége vagy te mindnyájunknak!
Hisz tűzoltó az első katona.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] TOMPA Mihály: A tűz szelleme. (Összes költeménye. 1851-ben írta.)
- [2] Johann Wolfgang GOETHE: Tűz és ember. Összes költeményei).
- [3] Dr. DÉVÉNYI Endre: Tűz (Öröktűzek. Tűz a magyar költészetben – Összegyűjtötte Dr. Dévényi Endre (Kolozsvár 1944. Kolozs vármegye és Kolozsvár Tűzoltó-szövetsége)
- [4] TRENCSENYI-WALDAPFEL Imre Prometheus feldolgozás (részlet) / (Tanári kézikönyv – az általános iskolák számára készült „Tűzre, vízre vigyázzatok” című munkafüzetekhez. – Kaposvári nyomda kft. Budapest 1988. ISBN 963 03 4322 3) 107-108. oldal./
- [5] VAJDA János: Összes költeményei
- [6] ADY Endre: Összes versei. (Szépirodalmi könyvkiadó, Budapest 1977. A Tűz csihilója. 492. oldal.)
- [7] HUGO A Bernatzik: Gari gari: Életem és kalandjaim a Felső-Nílus népei között - útleírás az 1927. évi expedicióról (Gondolat kiadó, Budapest, 1966.)
- [8] ALEX Haley: Gyökerek (Európa Könyvkiadó 1980).
- [9] SZENTGYÖRGYI Dénes: A tűz. /Tűzrendészeti Közlöny XI. évfolyam 8. szám, 1913. 08. 9. 128-130 oldal./)
- [10] PETŐFI Sándor: Összes költeményei (Szépirodalmi Kiadó, Budapest 1954.)
- [11] HEILIG Gábor: Ellenség és jó barát (Tanári kézikönyv – az általános iskolák számára készült „Tűzre, vízre vigyázzatok” című munkafüzetekhez – Kaposvári nyomda kft. Budapest 1988. /ISBN 963 03 4322 3/ 111. oldal.).
- [12] BESSENYEI György: Versrészlet. (Tanári kézikönyv – az általános iskolák számára készült „Tűzre, vízre vigyázzatok” című munkafüzetekhez – Kaposvári nyomda kft. Budapest 1988./ ISBN 963 03 4322 3/- 109. oldal.).
- [13] MINÁRIK Ferenc: A Kárvallottak című festmény érdekes története - /uj szo.com/napilap/regio/2012/06/06/karvallottak-fesztly-arpad-festmenyenek-erdekes-tortenete - alapján készült
- [14] Múlt kor c. magazin.: „A valaha volt legtragikusabb kimenetelű magyar táncmulatság”//multkor.hu/20110118_a_valaha_volt_legtragikusabb_kimenetelu_magyar_tancmulatsag)
- [15] ARANY János: Összes költeményei. (Szépirodalmi Kiadó, 1954)
- [16] JAKAB Ödön: tűz a temetőben (Öröktűzek. Tűz a magyar költészetben – Összegyűjtötte Dr. Dévényi Endre (Kolozsvár 1944. Kolozs vármegye és Kolozsvár Tűzoltó-szövetsége)
- [17] PAPP Mihály: Tűz van (Öröktűzek. Tűz a magyar költészetben – Összegyűjtötte Dr. Dévényi Endre (Kolozsvár 1944. Kolozs vármegye és Kolozsvár Tűzoltó-szövetsége)
- [18] MÉCS László: Tűz volt (Öröktűzek. Tűz a magyar költészetben – Összegyűjtötte Dr. Dévényi Endre (Kolozsvár 1944. Kolozs vármegye és Kolozsvár Tűzoltó-szövetsége)
- [19] SÁROSSY József: Esti levél. (A versrészlet Öröktűzek. /Tűz a magyar költészetben/ című kötetből – Összegyűjtötte Dr. Dévényi Endre (Kolozsvár 1944. Kolozs vármegye és Kolozsvár Tűzoltó-szövetsége)
- [20] HATOS Tivadar: A legszebb feladat. (Öröktűzek. Tűz a magyar költészetben – Összegyűjtötte Dr. Dévényi Endre (Kolozsvár 1944. Kolozs vármegye és Kolozsvár Tűzoltó-szövetsége)
- [21] MÓRA Ferenc: A tűzoltó gyerekek esti imája. (Tanári kézikönyv – az általános iskolák számára készült „Tűzre, vízre vigyázzatok” című munkafüzetekhez. – Kaposvári nyomda kft. Budapest 1988. ISBN 963 03 4322 3) 112. oldal./
- [22] KISS Kálmán: A tűz. (Versrészlet az Öröktűzek. /Tűz a magyar költészetben/ című kötetből – Összegyűjtötte Dr. Dévényi Endre (Kolozsvár 1944. Kolozs vármegye és Kolozsvár Tűzoltó-szövetsége)
- [23] GÁRDONYI Géza: Micó. (Tudásbázis, Irodalom 8. osztály, novella.)
- [24] ERDÉLY Ernő: A tűzoltó. ((Tanári kézikönyv – az általános iskolák számára készült „Tűzre, vízre vigyázzatok” című munkafüzetekhez. – Kaposvári nyomda kft. Budapest 1988. ISBN 963 03 4322 3) 110. oldal./
- [25] SZABÓ Károly: Flórián a védőszent. (Szövetkezeti Szervezési Iroda, Budapest, 1991.)

Dr. Hadnagy Imre József
Tűzoltó Múzeum egykori munkatársa,
dr.hadnagyimre@freemail.hu